

POVESTEA COMUNEI SĂLACEA

STUDIUL DE CAZ

#12

Comuna Sălacea din Romania reprezintă o poveste de succes remarcabilă în ceea ce privește tranziția către zero deșeuri, poziționându-se ca un model de bune practici ce poate fi replicat în comunități rurale de pe teritoriul României.

“Localitatea noastră cu o istorie de o mie de ani a fost construită și dezvoltată de strămoșii noștri cu greutate și sacrificii. Dacă nu ne schimbăm obiceiurile din prezent, vom ajunge să distrugem prețioasa noastră moștenire prin otrăvirea ultimei picături de apă și prin acoperirea terenurilor cu gunoaie. Principalul nostru obiectiv este să ne asumăm responsabilitatea și să acționăm cât încă mai e timp pentru a le oferi un loc în care se poate trăi copiilor noștri și viitoarelor generații.”

Béla Horváth Primarul comunei Sălacea

CUVÂNT ÎNAINTE:

Cu o suprafață de 238,397 km² și o populație de aproape 20 de milioane de locuitori, împărțită echilibrat între comunități rurale și urbane în 42 de județe, cuprinzând 265 de orașe și peste 15 000 de sate, România producea aproximativ 5 milioane de tone de deșeurile și avea o rată de reciclare de 13% în 2016.

Sălacea este localizată în zona de nord-vest a României, cu o populație de 3181 de locuitori aparținând etniilor maghiară, română și romă. Deși au fost făcute investiții semnificative în infrastructura de gestionare a deșeurilor în România în ultimii 10 ani, rezultatele au întârziat să apară, motivele variind de la infrastructură inefficientă și învechită până la lipsa educației potrivite și a sancțiunilor pentru cetățeni.

Înainte de implementarea noului sistem de colectare “din ușă în ușă”, Sălacea avea o rată de colectare separată (cunoscută și drept colectare selectivă) și de reciclare de sub 1%. Aceste valori scăzute erau consecința atât a abordării standard de colectare a deșeurilor, care folosea un sistem dual de colectare, cât și implicării reduse din partea cetățenilor în procesele de luare a deciziilor. Din 1000 de locuințe, doar

84 (8,4%) își sortau deșeurile, în timp ce la nivel național nu existau stimulente pentru încurajarea colectării selective și a reciclării, deșeurile reziduale fiind colectate de două ori mai frecvent decât cele reciclabile.

La momentul actual, România se clasează printre țările Europei cu cele mai mici rate de generare a deșeurilor, cu 261 kg de deșeurile produse anual pe cap de locuitor, cea mai mică rată din Europa conform unui raport Eurostat din 2017.

Prin comparație, țările nordice generează aproape dublul acestei cantități. Spre exemplu, în 2017, în Suedia, s-au produs 452 kg de deșeurile pe cap de locuitor, în timp ce în Luxemburg cantitatea a fost de 609 kg pe cap de locuitor.

ÎNCEPUTURILE TRANZIȚIEI CĂTRE ZERO DEȘEURI

În februarie 2018, autoritățile din Sălacea și-au luat angajamentul de a-și începe călătoria zero deșeuri. Inspirat de noile legislații la nivelul Uniunii Europene și la nivel național, care stabileau obiective ambițioase de reciclare, Sălacea și-a început călătoria spre zero deșeuri prin stabilirea unui număr de obiective-cheie care să fie atinse până în 2020:

- Scădere de 50% în generarea de deșeuri
- Sortarea deșeurilor în proporție de 100%
- Atingerea ratei de 90% în repararea, reutilizarea și reciclarea produselor
- Apropierea de 0% în privința depozitării deșeurilor la gropile de gunoi și în privința incinerării

În parteneriat cu Zero Waste Europe și Zero Waste România, autoritățile din Sălacea au început procesul oficial de certificare "Zero Waste Cities", care a inclus o serie de pași esențiali pentru a implica activ comunitatea locală în călătoria zero deșeuri și pentru a se asigura că procesul a fost atât ambițios, cât și desfășurat în mod eficient. O primă întâlnire de lansare a fost organizată cu primarul comunei Sălacea și partenerii cheie pentru a identifica indicatorii și țintele zero deșeuri corespunzătoare. În cadrul aceleiași întâlniri a fost înființat unui grup de lucru zero deșeuri, alcătuit din operatorii de deșeuri, reprezentanții primăriei, mai multe organizații non-guvernamentale și experți.

Pentru a înțelege mai bine schimbările care trebuiau aplicate sistemului de colectare a

deșeurilor existent, în martie 2018 Zero Waste România (ZWRo) a facilitat desfășurarea unei excursii pe teren în Rogno, Italia. Orașul Rogno are aceeași dimensiune ca Sălacea și se mândrește cu un sistem performant de colectare "din ușa în ușa", motiv pentru care a reprezentat o oportunitate excelentă de a învăța și de împărtășire de bune practici în privința măsurilor zero deșeuri.

În urma acestei vizite, grupul de lucru zero deșeuri din Sălacea a creat un plan cuprinzător, cu cerințe detaliate, responsabilități și ținte care au fost semnate de primar. Planul a evidențiat modul în care partenerii vor continua să monitorizeze și să examineze datele disponibile, precum și criteriile obligatorii necesare a fi puse în aplicare astfel încât comunitatea să își atingă țintele și să devină o localitate certificată zero deșeuri.

Sistemul de certificare "Zero Waste Cities" este un standard de evaluare și certificare independent, realizat de către o terță parte și bazat pe metodologia zero deșeuri.

Schema de certificare abordează obiectivele cheie de mediu, sociale, circulare și economice care au impact la scară largă asupra comunităților. În România, acest proces este monitorizat și gestionat de Zero Waste România. Metodologia zero deșeuri se bazează pe bunele practici zero deșeuri implementate în aproape 400 de orașe din Europa, parte a rețelei "Zero Waste Cities" coordonată de Zero Waste Europe.

TRANSFORMAREA COMPLETĂ A SISTEMULUI DE SORTARE

Unul dintre cei mai mari factori care

a contribuit la reducerea cantității de deșeuri generate, precum și la creșterea ratei de reciclare în Sălacea a fost transformarea completă a sistemelor de sortare și colectare separată. Coșurile și containerele stradale au fost înlocuite cu un sistem complet de colectare separată "din ușa în ușa", pe cinci fracții, inclusiv bio-deșeuri ("biowaste" sau deșeuri biologice) - primul de acest fel în România.

Cheia succesului a fost reprezentată de implicarea părților interesate din cadrul comunității, inclusiv „Eco Bihor”, un operator regional al unei stații de sortare și tratare care a reușit să stabilească un parteneriat cu operatorul local de deșeuri Sălacea, Ave Bihor. Unindu-și forțele, aceștia au reușit să realizeze transformarea sistemului de sortare existent. Susținerea și consilierea tehnică venite din partea mai multor părți interesate și experți, cum ar fi Universitatea din Oradea, au contribuit și ele la crearea și diseminarea cu succes a noului sistem de colectare.

De exemplu, inițial, primarul era convins că fracțiile de deșeuri de carton și hârtie ar fi fost aproape inexistente, din cauza presupunerii conform căreia localnicii fie ar fi ars, fie ar fi reutilizat aceste tipuri de deșeuri. Cu toate acestea, în faza inițială de monitorizare, operatorii de deșeuri au identificat aproximativ 8% carton și hârtie printre deșeurile generate. Odată constatat acest lucru, Eco Bihor a colaborat cu primarul pentru a ajuta la prioritizarea deșeurilor de hârtie și carton. Astfel, noul sistem de colectare a fost regândit să funcționeze pe cinci fracții în loc de trei, cât se avea în vedere inițial.

REZULTATELE NOULUI SISTEM DE COLECTARE

- **Cantitatea de deșeuri generate a scăzut de la 106,7 tone la 47,93, o scădere de 55%.**
- **Cantitatea de deșeurile direcționate către depozitele de gunoi a scăzut de la 105 tone (98%) la 26,3 (55%).** Aceasta a inclus 16% din deșeurile nereciclabile obținute după tratare mecano-biologică (MBT) și 39% deșeuri reziduale colectate din gospodării.
- **Deșeurile colectate separat au crescut de la 1% la 61%, 47,21%** dintre acestea fiind ambalaje reciclabile și deșeuri de alt tip decât ambalaje. Acestea au fost transportate la stația locală de sortare (Ave Bihor) pentru a elimina orice contaminare potențială și pentru a le sorta mai bine în vederea obținerii unui material reciclat de calitate superioară. Restul de 13,89% din cantitate a fost reprezentat de bio-deșeuri ("biowaste") și au fost tratate sub formă de compost în aer liber la stația Eco Bihor.
- **Cantitatea de deșeuri trimise la reciclare a crescut de la 1% la 40%.**
- **5% din deșeurile reziduale au fost eliminate prin incinerare, cu un obiectiv de a reduce cantitatea de deșeuri co-incinerate la 0% până în 2020.**
- **Rata de implicare a**

cetățenilor locali a crescut de la 8,4% la 97%.

Rezultatele programului pilot (mai - iulie 2018) au fost comparate cu cantitatea de deșeuri colectată în cele trei luni anterioare începerii programului.

Graficul de mai jos prezintă diferitele fracții de deșeuri din Sălacea înainte, pe parcursul și după introducerea noului sistem de colectare între decembrie 2017 și aprilie 2018. Datele evidențiază clar o scădere a deșeurilor reziduale și o creștere a fracțiilor de reciclare pe măsură ce programul pilot este implementat.

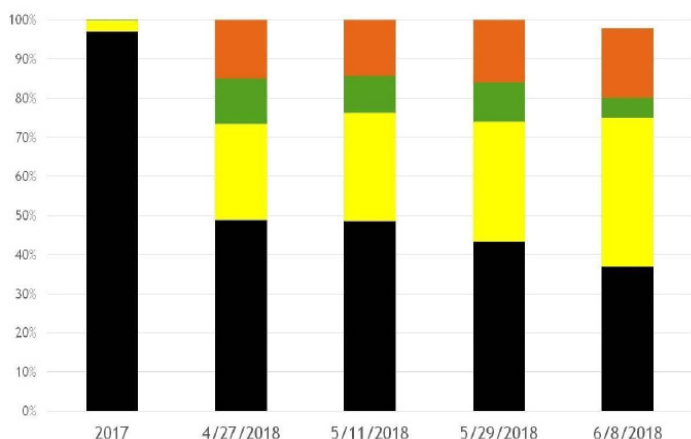
Totodată, graficul prezintă ce fracții de deșeuri sunt într-o mai mare măsură produse de către cetățenii locali, informație ce poate fi utilizată pentru a consilia și ghida grupul de lucru zero deșeuri în elaborarea planurilor și etapelor viitoare, pe măsură ce municipalitatea își continuă călătoria spre zero deșeuri.

De exemplu, bio-deșeurile ("biowaste") constând în deșeuri biodegradabile de grădină și bucătărie, reprezintă un total de 42% din deșeurile generate de gospodării, în timp ce deșeurile din construcții, inclusiv pământul, cenușa și pietrele, sunt la 28%. În cazul fracției uscate, reciclabilă, datele indică materialele plastice și, în special, PET-ul ca fiind principalul tip de deșeuri reciclabile (68%), în timp ce textilele au fost prezente în cea mai mică proporție (3%).

PREVENȚIA GENERĂRII DE DEȘEURI

Așa cum este prezentat în Masterplanul Zero Waste Europe, prevenția generării de deșeuri reprezintă un factor esențial pe care localitățile să îl aibă în vedere atunci când își încep tranziția către zero deșeuri. În Sălacea, prevenția generării deșeurilor a fost încurajată prin crearea unui centru după modelul centrelor de minerit urban. Centrul, care a fost deschis și anunțat comunității locale, a facilitat colectarea, repararea, reutilizarea sau / și reciclarea mai multor resurse, inclusiv deșeuri din construcții și demolări, deșeuri periculoase, mobilier, anvelope, baterii și materiale textile.

Recunoscând nevoia de a stimula financiar noul sistem de separare, cetățenilor li s-au acordat opțiunile de a se alătura noului program sau de a rămâne în afara acestuia dar la o taxă mărită. În sistemul anterior, fiecare persoană plătea lunar 5 lei (aproximativ 1 €) pentru serviciile de gestionare a deșeurilor. Prin noul sistem, cetățenii care nu au acceptat să adere la noul sistem au plătit o taxă mai mare, de 10 lei / lună. Pentru cei care s-au alăturat, taxa a rămas la fel ca înainte. Acesta ar putea fi considerat un prim și simplu pas către un sistem de plată proporțională cu deșeurile nereciclabile aruncate (sistem cunoscut și ca "pay-as-you-throw" sau PAYT) și s-a dovedit că a încurajat colectarea separată.

Rezidual: negru
Plastic / Metal / Hârtie: galben
Sticlă: verde
Biowaste: portocaliu

Grafic 1: Compoziția deșeurilor din Sălacea înainte, în timpul și după introducerea sistemului pilot de colectare separată, compoziție care arată o reducere clară a deșeurilor reziduale pe măsură ce sistemul este implementat.

IMPLICAREA CU SUCCES A COMUNITĂȚII

Înainte de introducerea noului sistem de colectare a fost desfășurat un program comprehensiv de educație. Acesta a avut o durată de patru săptămâni, a fost condus de liderii comunității și introdus de către grupul de lucru "Zero Waste" ca o condiție necesară demarării programului. Printre membrii cheie ai comunității care au condus programul de educație s-au numărat primarul comunei, directorul școlii, preotul, precum și reprezentanți ai Ave Bihor și Eco Bihor. Ei și-au unit forțele pentru a face posibilă implementarea acestui program educațional intensiv, care a inclus comunicarea directă cu membrii comunității locale în spații cum ar fi biserica, școlile, localurile și centrul cultural local.

Comunicarea a fost esențială pentru succesul noului sistem de colectare. Firma responsabilă de colectarea deșeurilor a folosit autocolante pe toate pubele, în toate cele trei limbi vorbite în zonă: română, maghiară și rromani. Totodată, voluntarii locali care au fost instruiți să răspundă la întrebările cetățenilor privind noul sistem, au și distribuit kituri de colectare separate care conțineau pubele și saci, precum și materiale informative pentru ghidarea și asistența rezidenților în implementarea noului sistem. Această metodă deschisă și transparentă de comunicare a

contribuit la dezvoltarea încrederii în cadrul comunității și la asigurarea participării imediate și eficiente din partea rezidenților, **concretizându-se într-o creștere remarcabilă a implicării cetățenilor, de la 8,4% la 97% în noul sistem de colectare pe cinci fracții.**

Această creștere a implicării comunității este evidențiată și de creșterea ratei de compostare la domiciliu în Sălacea, care a jucat un rol cheie în reducerea deșeurilor totale generate. Peste 400 de unități de compostare la domiciliu au fost distribuite locuitorilor. Atragerea susținerii din partea persoanelor cu rol decizional, în special a primarului, a fost un element cheie în povestea de succes a programului pilot. Întâlnirile față în față și evenimentele organizate cu primarul și cu personalul de conducere din cadrul companiilor responsabile pentru colectarea și procesarea deșeurilor au avut cel mai mare impact asupra implicării și responsabilizării cetățenilor.

Cu toate acestea, experiența comunei Sălacea evidențiază și necesitatea unei abordări pe termen lung și a introducerii unei bucle de feedback continuu în comunicarea cu reprezentanții comunității pe toată durata punerii în aplicare a unei strategii municipale de zero deșeuri. Cetățenii au continuat inițial să folosească pubele mari de 120 litri negre pentru deșeurile lor reziduale, în ciuda faptului că acestea fuseseră re-etichetate clar cu un autocolant verde, pentru

colectarea separată a sticlei. Obiceiul de a arunca deșeurile reziduale într-un recipient cu un volum mai mare a fost greu de schimbat și oamenii nu s-au simțit motivați să folosească recipientul negru mai mic, de 40 litri, special introdus în cadrul noului sistem pentru depozitarea deșeurilor reziduale, chiar dacă dimensiunea acestui recipient a fost gândită ca o modalitate de încurajare a localnicilor în vederea sporirii sortării și a scăderii proporției de deșeuri reziduale.

Luându-se în calcul un mix de stimulente economice pentru utilizarea recipientului mai mic, educația continuă și implicarea comunității, s-a ajuns la recomandarea ca pubelele mai vechi, de 120 litri, să nu fie incluse atunci când sistemul de colectare va fi replicat pe viitor în alte localități din România.

Inițial, containerele stradale, pe care toată lumea le putea accesa, au continuat să fie folosite de companii private chiar dacă nu aveau contract cu operatorul de deșeuri și, prin urmare, nu plăteau nicio taxă de salubritate.

Implicarea tuturor membrilor comunității pe acest subiect a dus la eliminarea acestor containere accesibile publicului larg și la semnarea de contracte noi cu operatorul local de deșeuri, creând astfel o situație mai echitabilă pentru toți membrii comunității.

DESCHIZĂTORI DE DRUMURI ÎN PROCESAREA BIO-DEȘEURILOR

Una dintre cele mai importante realizări ale comunei Sălacea a constat în colectarea separată a bio-deșeurilor prin sistemul de colectare "din ușă în ușă". Bio-deșeurile astfel colectate au fost transformate în compost prin procesare în aer liber. Produsul obținut a fost apoi vândut ca îngrășământ de flori / sol în Ungaria și România, de către operatorul Eco Bihor.

Acest lucru face din Sălacea prima și, până în prezent, singura localitate din România care compostează bio-deșeurile colectate prin sistemul "din ușă în

ușă" de la aproape toți locuitorii săi.

În ceea ce privește puritatea bio-deșeurilor colectate prin intermediul sistemului "din ușă în ușă", această a fost de 93,43%, reprezentând o calitate adecvată pentru compostare. Singura problemă a venit ca urmare a faptului că unii cetățeni nu au avut încredere în robustețea pungilor de hârtie furnizate de operatorul de deșeuri special pentru această fracție, ceea ce a dus la unele cazuri în care cetățenii au plasat pungile de hârtie într-o pungă de plastic suplimentară, pentru a evita scurgerea de lichide.

Observând acest lucru, noi măsuri au fost puse în aplicare pentru a crește nivelul de informare

a localnicilor cu privire la noul sistem. Acest fapt a evidențiat încă o dată importanța implicării continue a comunității și integrarea feedback-ului furnizat de cetățeni pentru îmbunătățirea sistemului, făcându-l mai eficient și accelerând progresul spre zero deșeuri.

”Statutul de director al companiei procesatoare de deșeuri și cei 15 ani de activitate în depozitarea de deșeuri m-au făcut să mă întreb: ce le las copiilor drept moștenire? La prima vedere, răspunsul era un munte de gunoi la marginea municipiului Oradea, pe care ei vor trebui să îl gestioneze mai bine decât am făcut-o eu. Și totuși, prin implementarea acestui proiect pilot unic în România, am dovedit că și generația noastră poate să deschidă calea către transformări de impact, care sunt necesare în domeniul protecției mediului înconjurător.”

Zoltán Pásztai, CEO Eco Bihor

CONCLUZIE

În ciuda reticenței și scepticismului că punerea în aplicare a unui sistem de colectare pe cinci fracții, ”din ușă în ușă” ar funcționa în Europa de Est, sistemul s-a dovedit a fi extrem de reușit, arătând rezultate semnificative în doar trei luni.

Datorită succesului proiectului pilot, primarul din Sălacea a decis nu doar să continue doar cu această implementare ci și să adopte planuri

de creștere a eficienței în continuare, optimizând sistemul astfel încât procentul de deșeuri care se duc la depozitul de deșeuri să ajungă cât mai aproape de 0.

Dacă România își va atinge țintele de reciclare pentru 2020, așa cum sunt stabilite de Uniunea Europeană, atunci ambiția și exemplul comunității din Sălacea trebuie replicat în întreaga țară.

pentru mai multe informații:
zerowasteeurope.eu
zerowastecities.eu

Sau contact:
hello@zerowasteeurope.eu

Zero Waste Europe este rețeaua europeană de comunități, lideri locali, companii, experți și agenți de schimbare care lucrează pentru eliminarea deșeurilor din societatea noastră.

Împuternicim comunitățile să își reconsidere relația cu resursele, să adopte stiluri de viață mai inteligente și modele de consum sustenabile, în linie cu principiile de economie circulară.

Studiu de caz realizat de: Elena Rastei și Jack McQuibban

Design grafic de Petra Jääskeläinen & Rossella Recupero

Zero Waste Europe 2019

Atribuire-Necomercial-Distribuire în Condiții Identice

4.0 Internațional

Zero Waste Europe își declară cu recunoștință asistența financiară primită din partea Uniunii Europene. Responsabilitatea exclusivă pentru conținutul acestui material revine Zero Waste Europe. Acesta nu reflectă neapărat opinia finanțatorului mai sus menționat. Finanțatorul nu poate fi făcut responsabil pentru nicio utilizare a informațiilor conținute de acesta.

